

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U000817

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 11-03-2025

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ ХНУ імені В. Н. Каразіна № 0302-Зк/757 від 08.05.2025 р.



II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Панов Володимир Ярославович

2. Volodymyr Panov

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8401-915X

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 033

Назва наукової спеціальності: Філософія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Філософія

Дата захисту: 22-04-2025

Спеціальність за освітою: Філософія

Місце роботи здобувача: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 7892

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 11.25.25, 02.11.21

Тема дисертації:

1. Мовний імперіалізм: український контекст
2. Language imperialism: Ukrainian context

Реферат:

1. Панов В.Я. Мовний імперіалізм: український контекст. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 Філософія (Галузь знань 03 Гуманітарні науки). – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2025. У дослідженні розглядається теорія мовного імперіалізму. Актуальність обумовлена тим, що Україна, відходячи від впливу Російської імперії та її мови, водночас інтегрується в інший імперський мовний проект – англійської як мови Імперії (Гардт та Негрі). Вводиться концепт *lingua franca* – мови глобальної комунікації. Дилема довкола *lingua franca* наступна: з одного боку, така мова є імперським проектом, а з іншого – необхідною умовою глобальної комунікації. Тобто *lingua franca* є імперським проектом, від якого неможливо відмовитися. Об'єкт дослідження – теорія мовного імперіалізму, яку ми концентруємо й застосовуємо у концепті *lingua franca*. Предмет дослідження – функціонування російської та англійської як *lingua franca* в українському контексті. Метою дослідження є вивчення впливу проектів мовного імперіалізму (*lingua franca*) на українське суспільство; виявлення механізмів їх дій та пошук шляхів

мінімізації їх впливу. Заради досягнення визначеної мети дисертаційного дослідження було виокремлено наступні завдання: Встановлення зв'язку між теоріями імперіалізму та мовного імперіалізму.

Концептуалізувати поняття *lingua franca*, яке ми використовуємо для опису сучасного мовного імперіалізму. Проаналізувати сучасне українське суспільство (після вторгнення РФ 2022 року) на те, який вплив здійснює на нього російська та англійська *lingua francas*. Це передбачає й встановлення особливостей цих двох проєктів, наслідки їх функціонування на теренах України тощо. Протягом дослідження запропонувати зміни для сучасної мовної парадигми, завдяки яким можна було б уявити *lingua franca* як суто комунікативний проєкт. Теоретико-методологічною позицією дисертації є теорія мовного (лінгвістичного) імперіалізму (Б. Качру, Ю. Цуда, Р. Філіпсон). Важливі концепти черпаємо з постколоніальних студій (Ф. Фанон, Е. Саїд, Г. Баба, Р. Чау), якими насичуємо й доповнюємо теорію мовного імперіалізму. Окрім того, використані такі загальнонаукові методи: порівняльний (порівняння імперіалізму англійської та російської мови), аналіз і синтез (проаналізовані теорії мовного імперіалізму та імперіалізму, їх висновки синтезовані в загальну теорію), абстрагування (моделювання *lingua franca* як універсальної моделі для імперіалізму різних мов) тощо. Наукова новизна – дана робота є першою в Україні систематичною спробою адаптувати досягнення теорії мовного імперіалізму до українського контексту. Окрім цього, вводиться концепт *lingua franca*. Уперше: – вводиться концепт *lingua franca* як мов глобальної комунікації; – напрацювання теорії мовного імперіалізму, присвячені пануванню англійської мови, застосовані до російської мови; – вводиться поняття трансмовного суб'єкта; Уточнено й поглиблено: – зв'язок між імперіалізмом та мовним імперіалізмом; – теорія імперіалізму викладена з акцентом та мовній компоненті у здійсненні економічної експлуатації; – розкрито, що традиційний мовний імперіалізм базується на мультикультурній логіці, що суперечить транскультурній суті сучасного суб'єкта; – розрізнення Внутрішнього, Зовнішнього й Розширюваного кіл, які були перенесені на контекст російської мови та доповнені на основі досвіду розповсюдження російської мови; – поглиблена теорія мовного імперіалізму, яка була доповнена напрацюваннями з теорії культурного імперіалізму/постколоніальних студій; Набули подальшого розвитку: – малий концепт Рансьєра щодо комунікативних стратегій влади/опору; – концепт Р. Барта щодо фігур системності, викладений в контексті його “Війни мов”; – теорія мовного імперіалізму, яка була доповнена напрацюваннями постколоніальної теорії, а також концептами Ж. Рансьєра та Р. Барта; – були подальше запропоновані зміни у сучасній мовній парадигмі задля послаблення імперіалістичного впливу глобальних мов. Теоретичне і практичне значення одержаних результатів. Результати можуть бути корисними для формування мовної політики всередині держави. Теоретичне значення роботи пов'язується зі спробою вирішити проблемні моменти в теорії мовного імперіалізму, застосування й адаптація цієї теорії до українського контексту. Також вважаємо, що введення концепту *lingua franca* є потенційно плідним для дослідження глобалізованої сучасності. Ключові слова: Global English, глобалізація, глобальні мови, імперіалізм, мовний імперіалізм, мовна політика, “мовчазний суб'єкт”, постколоніальні студії, постструктуралізм, російський імперіалізм, російська мова, російсько-українська війна, світ-системний аналіз.

2. Panov V. Ya. Language imperialism: Ukrainian context. – Qualification scholarly paper: a manuscript. Thesis submitted for obtaining the Doctor of Philosophy degree in Human Sciences, Speciality 033 – Philosophy. – V. N. Karazin Kharkiv National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2025. The study examines the theory of linguistic imperialism. The relevance of the study is due to the fact that Ukraine, while moving away from the influence of the Russian Empire and its language, is simultaneously integrating into another imperial language project – English as the language of the Empire (Hardt and Negri). We introduce the concept of a *lingua franca* – a language of global communication. The dilemma around *lingua franca* is next: it is both an imperial project and a necessary condition for global communication. That is, *lingua franca* is an imperial project that cannot be abandoned. The object of research is the theory of language imperialism, which we concentrate and apply in the concept of *lingua franca*. The subject of the study is the functioning of Russian and English as *lingua francas* in the Ukrainian context. The aim of the study is to examine the impact of language imperialism (*lingua franca*) projects on Ukrainian society; to identify the mechanisms of their actions and to find ways to minimise their impact. In order to achieve the defined goal of the dissertation research, the following tasks were singled out:

To clarify the connection between theories of imperialism and linguistic imperialism. To conceptualize the notion of lingua franca, which we use to describe contemporary linguistic imperialism. To analyse the modern Ukrainian society (after the invasion of the Russian Federation in 2022) on the influence of the Russian and English lingua francas on it. This also involves establishing the features of these two projects, the consequences of their operation on the territory of Ukraine, etc. In the course of the research, to propose changes for the modern language paradigm, thanks to which it would be possible to imagine the lingua franca as pure communicative project. The theoretical and methodological position of the dissertation is the theory of linguistic imperialism (B. Kachru, Y. Tsud, and R. Phillipson). We also draw important concepts from postcolonial studies (F. Fanon, E. Said, G. Baba, R. Chau), with which we saturate and complement the theory of linguistic imperialism. In addition, the following general scientific methods were used: comparative (comparison of the imperialism of the English and Russian languages), analysis and synthesis (theories of linguistic imperialism and imperialism were analysed, and their conclusions were synthesized into a general theory), abstraction (modeling of the lingua franca as a universal model for the imperialism of different languages), etc. Scientific novelty - this work is the first systematic attempt in Ukraine to adapt the achievements of the theory of linguistic imperialism to the Ukrainian context. In addition, the concept of lingua franca is introduced. For the first time: The concept of lingua franca is introduced; the findings of the theory of linguistic imperialism are applied to the Russian language; the concept of the translingual subject is introduced; Clarified and deepened: the relationship between imperialism and linguistic imperialism; the theory of imperialism is presented with an emphasis on the linguistic component in the implementation of economic exploitation; clarified that traditional language imperialism is based on a multicultural logic, which contradicts the transcultural essence of the modern subject; the distinction between the Inner, Outer and Expanding Circles were transferred to the context of the Russian language; the theory of linguistic imperialism was deepened with findings of the theory of cultural imperialism/postcolonial studies; Further development: Rancière's small concept of communicative strategies of power/resistance; R. Barth's concept of systemic figures, outlined in the context of his 'War of Languages'; further proposed changes in the modern linguistic paradigm to weaken the imperialist influence of global languages. The theoretical and practical significance. Obtained results could be useful for the development of a language policy within the state. The theoretical significance of the work is connected with an attempt to solve problematic points in the theory of language imperialism, and the application, and adaptation of this theory to the Ukrainian context. We also believe that the introduction of the concept of lingua franca is promising for the study of globalized modernity.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Панов В. Право на корегування мови: влада native speaker над non-native speaker. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії». 2021. № 65. С. 40-50. DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2021-65-5>.
- Панов В. Наратив російської мови як частина російського імперського гібрису. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії». 2022. № 67. С. 57-68. DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2022-67-7>.
- Панов В. «Мовна експансія як необхідна умова (економічно-)імперіалістичних відносин». Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії».

2023. № 68. С. 23–31. DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2023-68-2>.

- Панов В., Сахно В. Біженці: фреймування прекарності та боротьба за визнання. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії». 2024. № 70. С. 187–197. DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2024-70-17>.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Корабльова Надія Степанівна
2. Nadiia Korablova

Кваліфікація: д. філ. н., професор, 09.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3831-6030

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гончаренко Катерина Сергіївна
2. Kateryna Honcharenko

Кваліфікація: к. філос. н., доц., 09.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1162-9464

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бойченко Михайло Іванович

2. Mykhailo Boychenko

Кваліфікація: д. філ. н., професор, 09.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1404-180X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, Київ, 01033, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ільїн Ілля Вікторович

2. Illia Ilin

Кваліфікація: к. філос. н., 09.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3945-212X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Баталов Олексій Анатолійович

